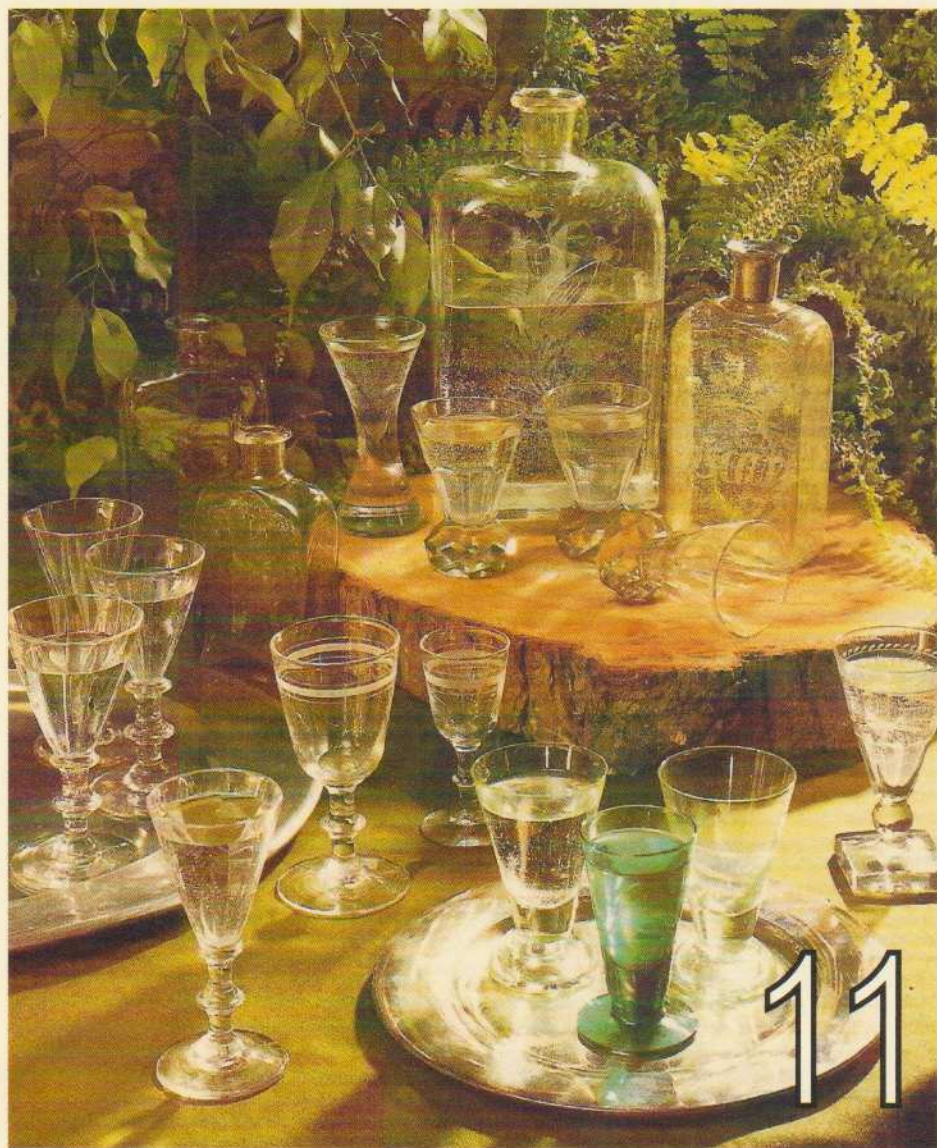

FORANTIK

Medlemsblad for Antik-Historisk Selskab

Efterår 2012

FORANTIK 11

Medlemsblad for Antik-Historisk Selskab

Lindevej 41, 7600 Struer

Tlf. 2479 7519 E-mail: hammitz@gmail.com

Hjemmeside: www.antikhistorie.dk

CVR Nummer 0033556462

Bankforbindelse: Danske Andelskassers Bank Reg. 5977 Konto: 0001014053

Bestyrelse: Kontaktperson og

Kasserer: Henry Ammitzbøll, Lindevej 41, Asp 7600 Struer Tlf. 2479 7519

Mail: hammitz@gmail.com

Sekretær: Louise Westenholz, Marievej 3, 7752 Snedsted Tlf. 4021 6367

Mail: louisewestenholz@hotmail.com

Øvrige medlemmer:

Kathrine Jørgensen, Tothøjvej 25, 7400 Herning Tlf. 9716 4044

Mail: kathrineregner@mail.dk

André Ebbesen, Spøttrupvej 31, Tjørring, 7400 Herning Tlf. 9726 9249

Mail: andreebbsen@hotmail.com

Lars Korshøj, Gl. Kirkevej 22, 7400 Herning Tlf. 9712 7328 og 6178 7003

Mail: fam.korshoej@get2net.dk

Dorthe Hesselager, Kongevejen 15, Jegindø 7790 Thyholm tlf. 75805087

Mail: dkh-o@mail.tele.dk

Carsten Bagger Nielsen, Strøget 37 1/3 7430 Ikast Tlf. 97155778

Mail: carsten.bagger@mvb.net

Antik-Historisk Selskab er oprettet maj 2006 på initiativ af en række antikvitetsinteresserede mennesker i Midt- og Vestjylland. I selskabets vedtægter er anført, at selskabets virkeområde primært er det midt- og vestjyske område, og "Selskabets formål er inden for sit geografiske virkeområde gennem foredrag og kurser samt ved kulturelle og debatskabende arrangementer inden for den folkeoplysende ramme at formidle viden og udveksle erfaringer omkring antikviteter og den kulturhistorie, der er knyttet til disse. Derudover afvikles der ekskursioner med samme formål".

Nye medlemmer optages i selskabet ved henvendelse til et af bestyrelsens medlemmer. Det årlige kontingent udgør kr. 200.- for et fuldt medlemskab. I forbindelse med et fuldt medlemskab kan også optages associerede medlemmer til halvt kontingent – Associerede medlemmer har ikke stemmeret på generalforsamlingen, men deltager på lige fod med andre i selskabets arrangementer.

FORANTIK: ISSN 1902-5467 (Papir-udgaven)

FORANTIK: ISSN 1902-5483 (Online-udgaven)

Nyt blod!

Der var på generalforsamlingen på Borbjerg Mølle Kro 17. april 2012 lagt op til en større udskiftning i bestyrelsen, idet 4 medlemmer var på valg, og både formand og næstformand havde meddelt, at de ikke stillede op til genvalg.

Det var et problem, at der ikke var nogen, udover de to bestyrelsesmedlemmer, som var villige til genvalg, der havde ønsket at stille op til valg til bestyrelsen, således som vedtægterne foreskriver. Da de to suppleanter, som derefter stod for tur begge meddelte, at de heller ikke ønskede at modtage valg, kunne det medføre, at der ikke kunne vælges en fuldtallig bestyrelse.

Det fandt både formand og næstformand noget frustrerende, men fra forsamlingen meldte sig to af selskabets trofaste medlemmer, som har været med fra selskabets start som villige til at indtræde i bestyrelsen, hvis forsamlingen kunne godkende dette. Der er ikke indkommet indsigelser mod denne måde at løse problemet på, hvilket har betydet en lettelse for den afgående formand, som så kan se selskabet fortsætte med nyt og yngre blod.

Efterfølgende har næstformand Leif Bech ønsket helt at udtræde af selskabet, og vi vil gerne sige Leif tak for hans indsats for selskabet siden starten i 2006. Han var den, som stod for den elektroniske del af selskabets kommunikation, og på behagelig måde hankede op i formanden, når det var nødvendigt. Tak Leif!

Den nye bestyrelse har konstitueret sig uden at vælge en formand, men Henry Ammitzbøll, har som kasserer tilbudt at være kontaktperson, og hermed er selskabet i gode hænder.

Den nye bestyrelses første opgave har været at udarbejde efterårsprogrammet, som ses på de efterfølgende sider. Her er der ikke nogen brud med traditionen, for her er busekskursion, foredrag og julemøde m.v. og forventelig møder vi fortsat den gode opbakning fra selskabets medlemmer, som vi er forvænt med.

Mange har fulgt opfordringen til at betale kontingentet for indeværende år via bankoverførsel, og det vil vi gerne sige tak for. Hvis dette nummer af FORANTIK har indlagt et indbetalingskort, betyder det, at vi ved udsendelsen af medlemsbladet endnu ikke havde registreret nogen indbetaling med dit navn på, men det vil vi gerne gøre hurtigst muligt – tak for det!

Vores medlemsblad produceres fortsat på samme måde som hidtil, og det er fortsat et ønske, at der kommer indlæg fra medlemmerne. Den afgående formand var en flittig leverandør, og det vil han gerne fortsat gerne være. Og så vil han gerne på denne plads sige tak for den tillid, der er vist ham siden selskabets start i 2006, og for den gode opbakning, som selskabets medlemmer udviser ved at være med. Det faglige netværk har givet ham – og vist os alle – mange gode og nye bekendtskaber.

Benny Boysen
Tidligere formand

Efterårets program

Lørdag 8. september

Busekskursion til Varde og Oksbøl

På Jacobiskolen i Varde skal vi se den permanente udstilling, Otto Frellos malerier og den store udstilling i forbindelse med Varde Museums 100 års jubilæum. Der vil blive rundvisning af tidl. museumsdirektør Ole Faber.

På Ravmuseet i Oksbøl vil vi bruge ca. 1 ½ time på egen hånd til at se den flotte ravsamling og udstillingerne.

På udturen vil vi gøre et kort ophold i Skjern enge til en kop kaffe/te. Afhængig af vejret bliver det udenfor eller inde i udsigtstårnet (Fugletårnet)

Prisen for deltagelse kun kr. 160.- pr. person

I prisen er inkluderet bustransport, formiddagskaffe, frokost-buffet på Big World i Varde (kinesisk restaurant) alle entreer og gebyr for rundvisning – Drikkevarer ved frokosten er for egen regning. Turen betales i bussen.

Tilmelding til:

Louise tlf. 40216367, mail: louisewestenholtz@hotmail.com

André tlf. 20228449, mail: andreebbesen@hotmail.dk

Kathrine tlf. 20521664, mail: kathrineregner@mail.dk

Husk ved tilmelding at give besked om, hvor du ønsker at stå på bussen, som kører efter følgende plan:

0800: Afgang fra Centralbiblioteket, Brændgårdsvej i Herning

0840: Opsamling i Holstebro ved Egekirkegårdens parkeringsplads på Viborgvej

0930: Kaffebreak i Skjern Enge

1045: Ankomst Jacobiskolen i Varde

1100: Rundvisning ved tidl. museumsdirektør Ole Faber

1230-1330: Frokost på Big World (Bag Jacobiskolen)

1345: Afgang til Ravmuseet, Vestergade 25, Oksbøl, hvor vi har tiden til museet lukker kl. 16.

Hjemturen i modsat orden med aflæsning i Holstebro kl. ca. 1730 i Herning kl. 18

Vi håber på en god dag med højt humør. Viser det sig at der er plads i bussen udover medlemmer kan venner/ægtefæller inviteres med. Giv evt. besked ved tilmelding, så ringer vi tilbage, hvis der er plads.

Tirsdag 25. september

Mit kæreste eje

AHS kan anbefale sine medlemmer at deltage ved optagelserne til TV Midt-Vest udsendelsen "Mit kæreste eje" På Westergaards Hotel, Bredgade 12 i Videbæk fra kl. 13 til ca. 17. Tilmelding skal ske til Westergaards Hotel tlf. 97172626 mail: info@wgh.dk

9. oktober kl. 19.30

Bedstemors glas fra køkken til soveværelse

Tom Hansen, Svendborg har samlet på glas i mange år og er et aktivt medlem af Fynske Glasvenner. Han fortæller og viser en lille del af sin samling af brugsglas fremstillet i Odense 1930-1950 på halvautomatmaskine. Det blev til ca. 300 millioner emner af glas, som vi alle kender.

Sted: Kulturellen, Nørregade Herning

4. – 7. oktober

Antikmesse Rødekro

Fribilletter, som giver gratis adgang til antikmessen i Compas Congress Center i Rødekro kan rekvireres ved henvendelse til Lars Korshøj tlf. 61787003 eller mail: fam.korshoej@get2net.dk

Billetterne er venligst sponsoreret af produktet Silverfix www.silverfix.dk

Mandag 29. oktober

Mit kæreste eje

Optagelser i Kulturhuset, Hedevej 4 i Hvilsom (nær Ålestrup) kl. 13-17 Tilmelding til Peter Bach tlf. 98648116 Mail: peterogkaren@yahoo.dk

Søndag 4. november

Kør-selv-tur til Randers vest

Kl. 1100: Vi mødes ved Hammershøj kirke Randersvej 19, 8830 Tjele Herfra kører vi til besøg hos privat samler af Alumina (max. 20 personer). Der er tale om en meget stor Alumina-samling – ca. 2.500.- stk alt sammen fra den tidlige kunstnerkeramik fra begyndelsen af 1900-tallet.

Kl. ca. 1315 kører vi til Q8 cafeferien i Hammershøj, hvor der vil blive en halv times pause til kaffe eller lidt at spise – for egen regning.

Videre til Lottruphus i Hammershøj (Hammershøj Antik) Der startes med rundvisning i privaten, som rummer mange fine antikviteter. Ejeren vil fortælle om husets historie. Der afsluttes med besøg i antikvitetsforretningen, som både findes i kældere og flere udhuse.

Forventet afslutning kl. 1545, derefter hjemtur.

Pris pr. person kr. 50.-. Da der er tale om en kør-selv-tur. Hvor man efter aftale fylder bilen op og kører sammen efter tilmelding til Carsten, som koordinerer samkørslen, må man regne med at skulle dele benzinudgifter med føreren – ca. kr. 50.

Tilmelding senest 20. oktober

til Carsten Bagger tlf. 40466915 mail: carsten.bagger@mvb.net

Torsdag 29. november kl. 1900

Juleafslutning i Struer

Vi får en hyggelig aften med kaffe, gløgg og æbleskiver. Jenny Melchiorson læser en novelle, og vi opfordrer jer til at medbringe interessante ting at præsentere og snakke ud fra – gerne juleting.

Sted: Gimsing menighedshus, Hjermvej 49, Struer. Det er lige nord for Gimsing kirke. Tilmelding ikke nødvendig.

Kontingent

Generalforsamlingen fastsatte et uændret kontingent til selskabet. Det vil sige kr. 200.- for almindelige medlemmer og kr. 300.- hvis man er to på samme medlemskab. Indbetaling kan lettest ske ved bankoverførsel til Danske Andelskassers bank reg. 5977 konto 0001014053. Har man ikke allerede betalt, benyt da venligst det i bladet indlagte indbetalingskort. Tak!

Fra marskandiser til genbrugsland

Af Carsten Bagger

Da jeg var barn havde vi en marskandiser i Ikast – en lille buttet mand, som gik under navnet ”Krolle”. Han havde en forretning nede i Bredgade, og varesortimentet var stort. Forretningen var fyldt op med gamle brugte varer. Der var en duft af malkugler, og med renligheden var det så som så.

Krolle var en dygtig handelsmand. Ville du sælge noget til ham, fik du altid at vide: ”Det er ikke lige sæson for denne vare i øjeblikket”, men han kunne da godt give et par kroner. Skulle du købe, så forsikrede han, at varerne var af bedste kvalitet.

Det fortælles, at en mand købte et luftgevær hos Krolle. Senere opdagede kunden, at geværlobet var skævt, og han gik tilbage for at klage. Krolle forklarede nu manden, at han havde købt et gevær, som kunne skyde om hjørner. Det var en sjældenhed, og prisen burde have været det dobbelte. Om kunden blev tilfreds, vides ikke.

I dag kan jeg drømme mig tilbage til denne spændende forretning, men for 40 år siden handlede pæne mennesker ikke hos marskandiseren. Det var helt uhørt, at man f. eks. købte brugt tøj. Ville man besøge forretningen, skulle det helst være i smug.

Det er mange år siden nu; forretningen er lukket og Krølle er død, men handelen med brugte varer er ikke stoppet – tværtimod. I dag har vi fire genbrugsbutikker i Ikast, hvorfra der bliver solgt brugt tøj, møbler, isenkram, kunst og antikviteter. Det er blevet in, at handle i genbrug, og i ugebladene kan man læse, at kendisser går i genbrugstøj.

Fra tilfældige priser til professionel vurdering

Det er ca. 15-20 år siden, at de mange genbrugsbutikker begyndte at åbne rundt i vore byer. Forretningerne blev passet af pensionister, som dengang sjældent havde ret meget forstand på vurdering og prismærkning.

Porcelæn mærket med tre bølgelinjer eller B&G samt sølvtøj mærket med tre tårne, det vidste man var noget værd, men mange vidste ikke, at der skulle være forskellige priser på et Absalonglas og et sennepsglas fra Arffmann.

De første år, vi kørte rundt i genbrugsbutikker, kunne vi købe masser af gode antikviteter til næsten ingen penge. Det var næsten for godt til at være sandt, og det varede selvfølgelig heller ikke ved.

Snart begyndte de forskellige forretninger at få tilknyttet en person, som et par gange om ugen kom forbi og vurderede de ting, som var kommet ind. Personalet blev sendt på kurser for antikviteter og kunst, og ikke at forglemme – næsten alle fik adgang til Internettet. Personalet kunne sidde hjemme ved computeren og finde ud af, hvad tingene skulle koste. Det betyder, at vurderingen i dag er blevet så professionel, at det er blevet næsten umuligt at gøre "et fund".

Og alligevel

Jeg skrev *næsten*, for det lykkedes faktisk for mig for et par måneder siden. I april havde vi i AHS et foredrag om danske lommelærker på Struer Museum. En lokal samler var mødt frem med ca. 50 gamle flasker, og de blev brugt som illustration af de to foredragsholdere. Det var en meget spændende og lærerig aften.

Et par uger efter var vi to, som besøgte en genbrugsforretning i Herning. På en hylde stod en lille knoppet flaske, som til forveksling lignede noget, vi havde set den aften i

Struer. Flasken blev købt for kr. 50.-, og så skulle der findes ud af, om det virkelig var en af de helt rigtige.

Jeg kontaktede den lokale samler af lommelærker, og vi aftalte, at jeg skulle komme forbi. Her fik jeg at vide, at det var en lommelærke i lilla glas fremstillet på Conradsminde Glasværk ca. år 1850. På Internettet kunne han vise mig, at tilsvarende flasker var blevet solgt for kr. 5 - 6.000, hvilket derfor måtte være vurderingen. Han havde ikke selv en flaske magen til og ville gerne købe.

Selv om det var fristende at sælge her og nu, så valgte jeg at tage flasken med hjem, men lovede samleren at have første bud ved et evt. salg. Efterfølgende har vi solgt lommelærken. Uden at nævne prisen, kan jeg som jyde sige, at den handel ikke var så ringe endda.

Noget om lomme-spytteglas

Af Lars Korshøj

I forbindelse med min samlermani af glas, købte jeg for mange år siden på et marked en lille blå "flaske" med målestreger og tal på siden med en stor munding og et blankt skruelåg. Sælgeren vidste ikke, hvad flasken havde været anvendt til, så jeg købte den på grund af nysgerrighed og den flotte blå farve.

Jeg fandt hurtigt ud af at der var tale om et lomme-spytteglas. Jeg vidste jo godt, at folk tilbage i tiden brugte både skrå og snus, så de måtte have behov for at spytte – ligesom jeg kendte begrebet spytbakker. Men der gik nogle år, før jeg fandt ud af, at mit glas har sammenhæng med forebyggelse af lungetuberkulose.

Omkring år 1900 døde henved en tredjedel af den voksne danske befolkning af tuberkulose. Allerede i 1865 havde en fransk læge dokumenteret sygdommens smitsomme natur. I 1882 blev årsagen til smitten kortlagt ved fundet af

tuberkulosebakterien, og i 1895 blev det muligt at stille diagnosen lungetuberkulose, da røntgenstråler blev opdaget. Et af de første tegn på lungetuberkulose er vedvarende hoste og opspyt.

I Danmark udsendte lægeforeningen i 1887 plakater og løbesedler, der advarede om, at opspyt og hoste var hovedkilden til smitte. Der blev ophængt 10.000 plakater og trykt 200.000 løbesedler. Løbesedlen blev også aftrykt i almanakken 1898. Endvidere blev der i 1912 ophængt metalskilte med teksten "Spyt ikke på fortovet".

At der i disse år blev spyttet meget, ses eksempelvis af, at distriktslægen i Esbjerg i 1897 indberettede, at der var mere tuberkulose på landet end i byerne. Han mente, at det bl. a. havde sammenhæng med, at eftersom byboerne ikke længere brugte at strø sand på gulvene, var gulvspytning ikke længere så almindelig i byerne.

At spytteriet fortsatte en del år frem i tiden, ses f. eks. af bogen om sønderjysk kaffebord: "De glemte kager" i afsnittet "Kaffegildet, som det forløb den 26.

november 1924". Heri beskrives, at de unge piger i ugen før kaffegildet fik ekstra tid til rengøring, så der bl. a. var rent sand i spyttebakkerne.

I denne sammenhæng blev lomme-spytteglasset fremstillet, og det havde en vigtig funktion i forebyggelsen af lungetuberkulosen, da det medvirkede til at forhindre spredning af tuberkulosebakterier.

Af Holmegaards Glasværks

prisliste fra 1. januar 1909 ses, at lomme-spytteglas blev fremstillet af glasværket i tre forskellige modeller med numrene 2, 11 og 12.

671	Lomme-Spytteglas Nr. 2	•	2.25	pr. Stk.
672	"	•	11	"
673	"	•	12	"

Nr. 2 er mærket Dr. Dettweiler, som var et patenteret produkt, der blev fremstillet i mange lande, og det er sikkert fremstillet på licens af Holmegaard Glasværk. Nr. 2 og 11 har skruelåg i bunden til tømning.

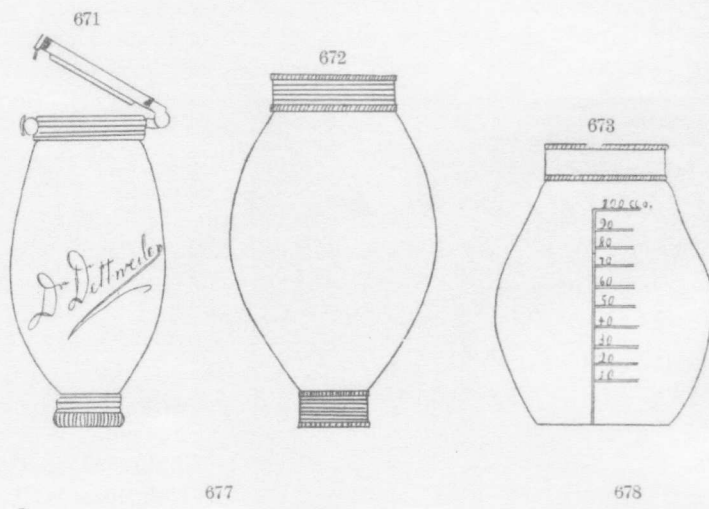
Nr. 12 er med målestreger og tal på siden. Glasset i midten har en hest under bunden, hvilket sikkert er et firmalogo. På glasset til højre står på den ene side "Simonsen & Weels Eft. København" et firma, som også i dag sælger medicinaludstyr.

Og for lige at gøre historien om tuberkulose færdig, så er sygdommen jo fortsat et meget stort problem på verdensplan. I Danmark blev dens udbredelse efterhånden minimeret gennem forebyggelse, folkeundersøgelser, calmettevaccination og mere og mere effektive behandlingsmetoder sammen med en stadig forbedring af de sociale forhold. I begyndelsen af 1980'erne ophørte tuberkulosebekæmpelse som en selvstændig del af sundhedsvæsenet.

Læs mere i: "Prisliste over emballageglas og tekniske artikler fra Holmegaards Glasværk 1. januar 1909. Genoptrykt af Glashistorisk Selskab, Aalborg

Aja Høy-Nielsen: "Tuberkulose som folkesygdom – indsats og omkostninger 1900-1962" Udg. Esbjerg Byhistoriske arkiv 2011

Karen M. Michelsen m. fl.: "De glemte kager" Udg. Museum Sønderjylland 2012.

Billedet på bagsiden:

En god bekendt af mig kom en dag med en lille indrammet tekst skrevet på versemål. Det var svært at læse – om jeg kunne hjælpe? Det var et fund fra et københavnsk antikmarked.

Teksten kræver også en tolkning, og min er den, at både Laust og kæresten Anne Ceville sidder i fængsel, og Laust har udsigt til en snarlig benådning, og på en meget smuk måde beder kæresten om ikke at blive glemt, når han kommer ud i det fri.

Min tanke går i retning af, at ungersvenden har besvangret pigen, og hun har født i dølgsmål – eller måske ombragt resultatet af deres kærlighed. Tilbage i 1700-tallet stod pigen dengang til dødsstraf, men mildere vinde blæste i 1800-tallet.

Jeg finder teksten, som gives nedenstående, utrolig gribende!

Benny Boysen

Nytårsønske den første januar 1825

Til min hjertens ven Laust Pedersen Buck

I går det gamle år forsvandt
I dag den nytårs sol oprandt
Den lyser over bjerg og dal
Og over himlens hvalske sal
Jeg morgenrødens roser så
Hvor purpurskøn hvor himmelblå
Dens syn forkyndte Herrens pris
Han er almægtig, god og vis
Endog i skumle fangegård
Blandt lidende Guds nåd er stor
Han mild forsøder straffetid
Og viser sig så mild og blid
Derfor min ven af hjertens grund
Vi takke bør med tung og mund
Fordi Gud viser godhed stor
Udi det sidst forgangne år.
Min gode ven jeg elsker dig
Lev sund, tilfreds og lykkelig

Vi begge fælles blide kår
Må nyde her i fangegård
Gid kongen snart vil skænke dig
Din frihed ven! Tænk da på mig.
I dyrebare elskte hjem
Du ikke din Ceville glem
Vær du mod hende tro og huld
Hun elsker dig langt mer end guld.
Og hendes rene kærlighed
Til dig min ven den brænder hed.
Og når vi samles da igen
På friheds bane gå vi frem
Og lykkelig vi hånd i hånd
Da ville knytte hymens bånd
Gid da vi stedse veltilfreds
Må nyde glæde allesteds
Til sildig alder bryder frem
Det ønsker dig din sande ven

Anne Ceville Callesen

